

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ**APARE ODATA PE SAPTAMANA SUB CONDUCEREA D-lor****O. G. DISSESCU****V. AFANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, G. MEITANI,****N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HAGI-THEODORAKY****SILIU RĂDULESCU**
PRIM-REDACTOR**REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA**
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3**B. P. RĂDULESCU**
REDACTOR-ADMINISTRATOR**I. Manu. — Sinteze.****Miroca Djuvara. — Noua lege a persoanelor juridice.****Jurisprudența Română. — Inalta Curte de Casație și Justiție, secția I (Complectul Ardelean). — Impreviziune. — Convențiuni. — Clausula *rebus sic stantibus*. Pacte de contrahendo. (Teodor Florea cu Gavril Dejeu).****Curtea de Apel din București, secția II. — Execuție silită. — Acțiuni în anulare. — Desistare. (Soc. Forestieră «Cheia Buzăului» cu D. S. Macovei).****Judecătoria Ocol. Ocenele Mari (Vâlcea). — Societate în participațiune. — Constituire. — Act scris.**

SINTEZE

„Curierul Judiciar“, după ce a pus la punct pe Hegel, introducând în teoria lui despre teză, antiteză și sinteză o noțiune nouă, distinctă de antiteză, numită anteteză, a întreprins acum sarcina ingrată de a pune la punct magistratura română, servindu-se de pana directorului său, care alimentase deja printr'un ziar cotidian campania începută contra magistraturei, sub această deviză suggestivă: „Mai bine fără justiție decât cu o justiție bânduită!“

Președintele Uniunii avocaților din România, care este unul dintre autorii legei care a făcut posibile bursele de contrasemnări din anticamerile judecătorilor-notari, ale căror cote au ajuns, mai cu seamă în provincie, unde jocul ofertei și cereri este mai puțin liber, la niște proporțiuni care au speriat și Parlamentul care a votat legea, președintele Uniunii avocaților, care, după cât știm, nu a reacționat câtuși de puțin contra acestor câștiguri imorale și care laudă și acum binefacerile legei avocaților, este cel mai puțin indicat pentru a trage clopoful de alarmă, și a se face ecoul pudoarei ultragiatae.

Dar acest avocat a reușit să grupeze în jurul său în această campanie și alte forțe care, fără a purta titluri așa importante, au și ele greutatea lor, între care până și pe un distins magistrat din provincie, a cărui prezență în rândurile conduse de președintele Uniunii avocaților din România, o regretăm din suflet.

Șoaptele de asemenea natură nu sunt un lucru nou. Bănuiala este un sentiment inerent naturii omenești și ea găsește în rândurile împlicinaților un teren cu atât mai favorabil, cu cât judecătorul, mulțumind pe unul, trebuie întotdeauna să nemulțumească pe altul. Legenda aceluia care pierde, dar rămâne convins de dreptatea judecății care l'a osândit, este și rămâne o

legendă, fiecare justițiabil, afară de cazuri de rea credință, este adânc convins că dreptatea este de partea lui și de aceea pentru ei, judecătorul care nu i-a dat dreptate este culpabil de a fi fost influențat.

Este adevărat că în ultimul timp mai multe glasuuri ca de obicei s'au ridicat și au adus acuzațiuni vagi și imprecize contra magistraților. Scumpirea continuă a vieții și rămânerea în urmă a salariilor dau un impuls nou bârfelilor. „Magistratul trebuie să mănânce, or nu are ce mânca, deci își vinde ce are mai scump, conștiința“. Simplitatea acestui silogism este seducătoare pentru vulg, care se știe că nu își bate capul cu raționamente prea complicate.

Este în deopște cunoscut că astăzi magistratul care nu poate trăi cu leafa lui își găsește foarte ușor o ocupațiune mai remuneratorie aiurea. Cel care totuși nu părăsește magistratura este apostolul meseriei și merită toată încrederea și considerația. De aceea raționamentul: „Măriți leafa magistraților ca să nu fie ademiniți a-și vinde conștiința“ nu stă în picioare. De aceea aplaudăm numai la formula: „Măriți lefurile magistraților pentru a reține elementele bune lipsite de avere“. Dar a face o legătură între quantumul lefei și cinstea îmi pare o aberațiune. Ori-câtă leaă ar primi magistratul, dacă ar fi vreunul necinstit, ce însemnează o leaă mai mare sau mai mică pe lângă echivalentul în bani sau alte avantagii a unor hotărâri date alături de conștiință?

Adevărul este deci că prestigiul și menținerea nivelului de capacitate al magistraturei cer ca ea să fie larg retribuită, mai bine ca funcționarii din trepte echivalente, nu însă cu gândul de a o pune prin acest mijloc la adăpostul necinstei. Conștiința magistratului este ceva imponderabil. Oare-care precauțiuni la numiri și înaintări, precum și inamovibilitatea, care este și un bine și un rău, sunt singurile mijloace preventive de care dispunem pentru a mări garanțiile. Mijloace educative ale sufletului, dacă nu au fost întrebuintate cu destulă grijă de părinți, mai sunt împărtășite noilor veniți și de tradițiunile solide ale corpului magistraturei. Mijloacele represive sunt în general insuficiente, pentru că nimeni nu are curajul a aduce o acuzațiune de care poate că a profitat, și chiar când ar avea acest curaj nu are putința a o dovedi.

Dacă magistratul este astfel produsul mediului în care s'a născut, unde a fost crescut și unde a învățat, și este supus, prin jurământul ce a prestat,

egilor țarei care, spre deosebire de avocat, produs al aceluias mediu, îl opresc a râvni câștiguri imorale, aceste adevăruri simple revin în mod exact a spune că avem magistratura pe care o merităm. Chiar dacă vom face în mod periodic, pe dibuite și în limitele posibilităților, o epurațiune în sensul de a avea o magistratură mai bună decât o merităm, ne vom întoarce totuși, în foarte scurt timp la magistratura pe care o merităm și vom avea astfel, în măsura perfecționării sau decăderii noastre, în vecii vecilor magistratura pe care o vom merita.

Aceste zise, se pune întrebarea: Avem oare motive de a ne alarma, în starea în care merităm magistratura noastră de astăzi, de înăfrișarea pe care ne-o prezintă conștiințele celor care o compun?

Colaboratorii „Curierului judiciar“ și voci de prin presa politică susțin că da. Am voi ca acuzatorii dintre care unii au ocupat funcțiuni înalte, care au putut să-i pună în măsură să afle ceva precis, să se înalte deasupra nivelului bârfitorilor și să aibă curajul de a da pe față ceea ce știu sau ceea ce bănuiesc și să arate nume, dacă nu în public, cel puțin acolo unde se pot ordona anchete cât de discrete și îndruma sancțiuni cât de severe. Până atunci magistratura este în drept a respinge orice acuzațiune, ori de unde ar veni.

Și chiar de s'ar ivi de unde-va vre-o precizare, ea se va considera neclintită pe aceeaș treaptă înaltă unde au știut să o înalte generațiunile înaintașilor ei și figurile frumoase care se mai găsesc în rândurile ei. Iar dacă se va dovedi în sarcina vre-unui membru al ei vre-o faptă rușinoasă, îl va respinge cu dispreț din sânul ei, după cum a mai respins și altă dată, dar asupra ei nu se va refrânge nimic din rușinea unuia sau câtor-va rătăciți în rândurile ei.

Atată timp cât acuzatorii ei nu vor desprinde precizii din formulele amorse în care se complac, magistratura nu trebuie să se apere, pentru că ea impune respectul prin ea însăși. Când se va dovedi ceva, ea va tăia buba pe nesimțite și va păși înainte fără a fi pierdut ceva din prestigiul ei. Dorim ca și în viitor țara noastră să merite o magistratură cum este cea de astăzi, iar magistratura să rămână cel puțin aceea pe care o merită țara.

I. Manu

Președinte la Curtea de
Apel din București

NOUĂ LEGE A PERSOANELOR JURIDICE

* Problema persoanelor juridice este una din cele mai grele pe care și le pune știința dreptului în timpul din urmă în considerațiunile sale cele mai înalte. Ea a trecut multă vreme aproape neobservată din punctul de vedere teoretic; însemnătatea ei s'a afirmat însă pe măsură ce prin progresele din veacul din urmă al dreptului, noțiunile sale fundamentale au suferit o analiză și o elăborare mai aprofundată.

Intr'o primă concepțiune personalitatea nu poate fi recunoscută în drept decât numai pentru indivizii fizici, pentru fiecare om în parte.

Reunirea oamenilor în grupuri sociale — corporațiunile sub diferitele lor forme — precum chiar și patrimoniile afectate — sub forma unei fundațiuni —

unor anume scopuri, nu pot constitui niște universalități de sine stătătoare, ci ascund voința și realitatea unor oameni concreți, cari stau în spatele lor, le conduc și beneficiază de ele.

În acest fel de a vedea persoana juridică este socotită în genere ca pură ficțiune a legii, și prin urmare numai legea o poate crea. În afară de textul expres al legii, nu se poate cu alte cuvinte admite și ru se poate concepe existența unei persoane juridice.

În fața acestei concepțiuni s'a ridicat însă o alta, care prin o analiză mai rafinată a ideilor fundamentale ale dreptului nu se poate opri de a recunoaște că la baza persoanelor juridice stă o realitate de sine stătătoare, distinctă de aceea a indivizilor cari i-au dat naștere.

Fie că această realitate este o voință, fie că după o altă concepțiune ea stă în scopul însuși urmărit — ceea ce a făcut posibilă în drept conceperea de sine stătătoare a unor patrimonii de destinațiune în afară de orice persoane omenești (Zweckvermögen), — se pare că tot mai mult doctrina juridică din timpul din urmă ajunge la recunoașterea ei.

Fapt este că din punctul de vedere juridic nu se poate să nu se recunoască o realitate — chiar și dacă ar fi numai, precum se spune, o realitate tehnică — unui centru de activitate cărui în mod necesar nevoile sociale îi atribue drepturi și obligațiuni.

Realitatea persoanelor juridice trebuie astfel considerată din punct de vedere al științei dreptului ca stând pe acelaș plan cu aceea a persoanelor fizice.

Urmarea nouilor idei în drept în această privință este o cât mai mare libertate care se impune în domeniul persoanelor juridice. Statul, legea, nu mai poate fi considerat ca creator al lor după voința sa arbitrară acolo unde vrea, când vrea, cum vrea și cât vrea, de oarece, din contra, realitatea juridică a personalității se impune ea legislatorului pretutindeni unde nu lovește în interesele superioare ale societății.

Știința dreptului ne arată astfel că progresul legislațiunilor în această materie merge în direcțiunea recunoașterii cât mai libere a existenței și a activității persoanelor juridice, în cadrul intereselor superioare ale Statului.

Această soluțiune este impusă și de întreaga evoluțiune a societăților moderne în timpul din urmă, întrucât pe măsură ce progresul lor s'a desfășurat, activitatea individuală a apărut tot mai mult subordonată activităților colective de tot soiul. Grupurile sociale din care fiecare individ face parte constituie atât de intim ființă din ființa sa proprie, încât sociologia modernă a putut chiar se afirma că individul este o pură abstracțiune.

Individualismul juridic a putut fi concepțiunea revoluțiunii franceze, care a căutat să descătusească activitatea omenească din toate legăturile artificiale în care evul mediu o închisese, înăbușind orice libertate și inițiativă; timpurile moderne au dovedit însă că tocmai pentru realizarea acestei libertăți depline și pentru dezvoltarea tot mai intensă a inițiativei omenești activitatea în societate este și trebuie să fie în funcțiune de grupuri sociale tot mai intense și mai numeroase.

Nu e de mirare așa dar că dela concepțiunea inițială — după care Statul singur poate crea ființa unei per-

soane juridice, legislațiunile cele noi tind tot mai mult spre recunoașterea cât mai liberă a acestei tiințe pretutindeni unde ea se înfățișează ca o realitate juridică de fapt. Legea își rezervă astfel eventual numai rolul de a recunoaște ceva preexistent și a supraveghia realitatea astfel recunoscută pentru ca nu cumva să se întoarcă împotriva intereselor superioare reprezentate prin Stat; la nevoie, Statul este astfel în drept a retrage recunoașterea sa și chiar a desființa în anume împrejurări persoana juridică ce îi stă în cale.

Într'un asemenea spirit, mai ales față de concepțiunea care a dominat în trecut la noi în țară, în această materie, s'a prezintă proiectul de lege despre persoanele juridice, care nu este de altfel decât o dezvoltare a înțelesului în care a fost consfințit textul Constituțiunii celei noi referitor la recunoașterea prin lege a persoanelor juridice.

* * *

Recunoașterea persoanelor juridice a fost în vechiul drept francez, care a influențat cu atâta putere întreaga legislație și jurisprudență a noastră, o prerogativă regală: „L'on ne se peut assembler pour faire corps de communauté sans congé et lettres du roy” spunea Loisel. Persoanele juridice nu erau de altfel văzute cu favoare, întrucât pe de o parte pueau reprezenta forțe neplăcute pentru puterea autocrată a regelui, iar pe de altă parte aveau, după formula consacrată: „La main toujours ouverte pour acquérir et morte pour aliéner”, imobilizând astfel tot mai mult și în masse tot mai mari bunurile din circulațiune. Ordonanța lui d'Aguesseau din 1749 interzicea comunităților sub orice formă „acquérir aucun héritage” și chiar le declară în totul incapabile de a primi bunuri prin testament.

Aceleași principii au existat în vechiul drept francez și în ceea ce privește fundațiunile.

A existat însă totdeauna tradițiunea ca societățile cu scop patrimonial, „societățile comerciale”, să scape de această autorizațiune.

Este de notat că atât în vechiul drept francez cât și în dreptul roman, în care se pare ca aceleași principii domina materia, autorizațiunea nu crea personalitatea juridică, ea era numai menită să-i confere o existență licită.

Revoluțiunea franceză a schimbat aci punctul de vedere. Desființând vechiile corporațiuni, ea nu a voit să recunoască față în față decât două realități juridice, individul fizic de o parte cu toate drepturile sale naturale, Statul de altă parte. Printre drepturile omului s'a recunoscut însă libertatea asociațiunii. O deosebire se face astfel între asociațiune și personalitatea civilă. În urma mai ales a intrării în vigoare a noului cod penal, care în articolul 291 supune dreptul de asociațiune, supravegherii și autorizațiunii guvernului, apar astfel de acum înainte ca necesare 2 autorizațiuni, una dată asociațiunii ca să existe, cealaltă pentru a o transforma în persoană juridică. Aceasta din urmă a luat denumirea de recunoașteri de utilitate publică, și în acest sens codul civil francez în articolul 1910 vorbește de stabilimentele de utilitate publică, adică de cele recunoscute de guvern.

În ceea ce privește societățile cari nu urmăresc un scop lucrativ, tradițiunea veche a subsistat însă, recunoscându-se societăților comerciale personalitatea

juridică. În ceea ce privește societățile civile, ele nu au fost recunoscute în Franța ca persoane juridice decât în timpul din urmă de jurisprudență, și anume dela faimoasa hotărâre a Curții de casație franceze din 23 Februarie 1891.

Asupra acestui regim a intervenit legea dela 1 Iulie 1901 în sensul unei libertăți mult mai largi a formării asociațiunilor cari rămân supuse numai controlului Statului; personalitatea se disolvă numai prin hotărâre judecătorească. Această lege a fost precedată de o întreagă mișcare a unor anumite grupări, în special a grupărilor profesionale (cum s'a arătat prin legea dela 21 Martie 1884 asupra sindicatelor profesionale). Legea dela 1901 desființează și pedicile aduse de codul penal dreptului de asociere, ea pune ca condițiuni existenței persoanei juridice anumite formalități de publicitate consistând într'o declarațiune administrativă.

Sistemul concesiunii este astfel înlocuit cu *sistemul reglementațiunii legale*.

Statul, ca reprezentant al intereselor generale, mai impune încă asociațiunilor incapacitatea de a primi donațiuni și legate dacă nu au fost recunoscute de utilitate publică prin un decret dat în formă de reglemente de administrațiune publică.

Legea din 1901 nu atinge însă regimul fundațiunilor, cari constituiesc dintr'un anume punct de vedere patrimoniul fără titular, lăsându-le mai departe, spre deosebire de legislațiunea germană (Stiftungen), sub regimul recunoașterii directe de utilitate publică.

Tot asemenea rămân sub regimul creațiunii prin lege toate persoanele juridice de drept public, adică subdiviziunile Statului sau serviciile sale și stabilimentele publice.

În fine, chiar dintre persoanele juridice de drept privat, asociațiunile și fundațiunile chiar recunoscute, de utilitate publică au o capacitate limitată în ceea ce privește achizițiunea și posesiunea de imobile, numai în măsura scopului lor declarat prin statute, iar asociațiunile cari au fost numai declarate și nu au fost recunoscute de utilitate publică nu pot culege donațiuni și legate.

O lege nouă din 12 Martie 1920 asupra sindicatelor profesionale a permis în fine liberalitățile adresate lor.

Societățile comerciale întrucât au un scop patrimonial lucrativ și prin urmare ascund numai interesele membrilor lor luați individual, se bucură din contră de o capacitate deplină.

Într'un cuvânt, evoluțiunea legislațiunii pozitive franceze confirmă rezultatele obținute de teorie în ultimul timp: libertate de constituire a persoanelor juridice de drept privat, control din partea Statului, care reprezintă interesele supreme ale societății asupra tuturor celor cu scop nelucrativ.

* * *

Aceleași rezultate se găsesc consemnate în legislațiunile mai recente, cum este codul civil german din 18 August 1896 pus în aplicare la 1 Ianuarie 1900.

Spre deosebire de codul civil francez, care, după cum s'a arătat mai sus, sub influența ideilor revoluțiunii franceze, aproape ignora existența persoanelor juridice, codul civil german le consacră un titlu special la începutul său după ce vorbește de persoanele fizice (naturale). (Cartea I, secțiua I, titlul II, art. 21—89). Într'o primă parte se ocupă de asociațiuni, într'o a

două de fundațiuni, într-o a treia, compusă din un singur articol (89), despre persoanele juridice de drept public.

Conform codului civil german, „capacitatea juridică” a asociațiilor al căror scop este exploatarea unei afaceri economice se obține prin concesionarea acordată de Stat, dacă legile imperiale nu prevăd altfel.

Asociațiunea al cărei scop nu este exploatarea unei afaceri economice obține capacitatea juridică prin faptul înscrierii în registrul societăților la autoritatea judiciară.

Tribunalul competent poate respinge cererea de înregistrare dacă nu îndeplinește condițiile legii. Cererea admisă se comunică autorității administrative care poate face opozițiune la înscriere în timp de șase săptămâni, dacă asociațiunea e ilicită „sau dacă urmărește scopuri religioase, politice și social-politice”. În aceste cazuri chestiunea trece astfel în competența administrațiunii, a cărei opozițiune se poate ataca numai ca un act de administrațiune, adică pe calea contenciosului administrativ.

Odată constituită, asociațiunea funcționează prin direcțiunea ei pe baza principiilor mandatului; la această din urmă idee găsim însă anume puneri la punct spre a o apropia cât mai mult de realitate în ceea ce privește răspunderea solidară a mandatarilor cu mandatul.

Administrațiunea, printr'un act propriu al său, supus numai eventual jurisdicțiunii administrative, poate retrage capacitatea juridică a unei asociații pentru motivul că a luat hotărâri ilegale sau că *periclitează interesul public*. Se poate retrage oricum capacitatea juridică unei asociații care, deși după statut n'are de scop exploatarea unei afaceri economice, totuși urmărește un asemenea scop.

Deasemenea chiar dacă nu are după statut scopuri religioase, politice sau social-politice și urmărește asemenea scopuri. Interesele superioare economice, sociale, politice, morale și religioase ale Statului îl îndreptățesc astfel la toate măsurile de rigoare.

În caz de soluțiune a unei asociații care nu e constituită în interesul exclusiv al membrilor, averea trece la fisc, după principiile eredului legitim, care o va întrebuița „pe cât posibil” ca să corespundă scopului asociației.

Fundațiunile, conform codului civil german, se pot constitui prin act scris între vii sau prin o dispozițiune „mortis causa”. În ambele cazuri au nevoie pentru a fi înființate de autorizațiunea Statului.

Dacă îndeplinirea scopului fundațiunii a devenit imposibilă sau *periclitează binele public*, atunci autoritatea competentă poate da fundațiunii *alt scop*, modificându-i la nevoie constituirea și respectând, *pe cât posibil*, intențiunea fondatorului, sau chiar ea o poate suprima.

* * *

Intocmai ca și codul civil german, codul civil elvețian din 10 Decembrie 1907 consacră la începutul său un titlu special persoanelor morale, după ce a vorbit de persoanele fizice (cartea I, titlu II, art. 52—89). Acest titlu cuprinde un prim capitol cu dispozițiuni generale, un al doilea despre asociațiuni și un al treilea despre fundațiuni. El a servit în multe privințe ca îndreptar în formularea dispozițiilor proiectului de lege adus astăzi în desbaterea Parlamentului.

Orice asociațiune sau fundațiune capătă personali-

tatea, conform codului civil elvețian, prin înscrierea în registrul de comerț. Sunt dispensate de această formalitate persoanele juridice de drept public care sunt supuse unui regim propriu, fundațiunile eclesiastice, cele de familie, precum și asociațiunile care nu au un scop economic. Acestea din urmă devin persoane juridice îndată ce exprimă în statutele lor voința de a fi organizate în mod corporativ. Fundațiunile se constituie prin act autentic sau testament urmat de înscrierea în registrul comerțului.

Nici o societate sau stabiliment *cu scop ilicit* sau *contrar moravurilor* nu poate însă deveni persoană juridică.

Capacitatea persoanelor astfel constituite este deplină. Iar persoanele însărcinate cu conducerea lor nu sunt considerate ca mandatar; faptele lor obligă direct persoana juridică; prin această dispozițiune se evită dificultățile pe care concepțiunea germană le poate ridica.

În tot timpul funcționării lor, fundațiunile sunt puse sub directă supraveghere a Confederațiunii, cantonului sau respectiv a comunei, care poate da o nouă organizare și chiar și o nouă destinațiune, după împrejurări, bunurilor lor.

În caz de dizolvare a persoanelor juridice averea lor revine Confederațiunii, cantonului sau respectiv comunei.

Dizolvarea oricărei persoane juridice se face pe cale judiciară în caz dacă scopul său este sau a devenit ilicit sau contrar moravurilor. Ea poate fi cerută de autoritatea administrativă sau de orice interesat.

Este de relevant că legea elvețiană, în tendința egalitară care o caracterizează, nu recunoaște nici chiar distincțiunea între comercianți și necomercianți, pe care o socotește puțin compatibilă cu „instituțiunile democratice ale Elveției și spiritul republican al populațiunii sale” (Mesajul Consiliului Federal, Foiaia Federală 1880 I., p. 138). Aceasta nu împiedică de altfel legislațiunea civilă de a cuprinde unele dispozițiuni speciale pentru comercianți.

Dispozițiunile legii elvețiene împacă astfel cea mai largă libertate cu drepturile necontestate ale Statului de supraveghere și la nevoie de dizolvare a persoanelor juridice.

* * *

Legislațiunea română s'a influențat în a doua jumătate a ultimului veac, și în această materie ca și în majoritatea celorlalte, de principiile legislațiunii revoluțiunii franceze.

O tradițiune veche a dreptului românesc, care își are izvorul poate în obiceiuri juridice romane, recunoaște validitatea înființării prin testament a fundațiilor pioase (așezăminte). Această tradițiune a fost conștiințată de Curtea de casațiune într-o afacere celebră (Oțeteleşanu-Kalenderu, D. P. 1893, 2, 4 note a — notă de Beudant).

Deasemenea, în legătură cu aceste așezăminte, dreptul nostru vechiu combinat cu dreptul bisericesc recunoaște personalitatea mănăstirilor. Nu numai uzul o consacră, dar ea se găsește formulată în Pravila lui Matei Basarab (glava 117), codicii Caragea și Calimach (art. 379) și Regulamentele Organice ale Țărilor Surori. Mănăstirile aveau chiar fără restricțiune capacitatea de a primi liberalități.

În ceea ce privește corporațiunile în genere, se pare

deasemenea că dreptul nostru vechiu, codul Caragea și codul Calimach, le-a recunoscut ființa în afară de recunoașterea expresă a legii.

Jurisprudența Curții noastre de casațiune a fluctuat, dovedind lipsa de consistență sistematică a dreptului nostru vechiu în această materie.

Odată cu noul cod civil apare expres preocuparea reglementării persoanelor juridice în art. 96 și art. 817, în afară de alte texte cari presupun existența persoanelor juridice, fără a le viza expres (art. 475 până la 478, 559, 811, 1308, 1706, 1753, 1786, 1845 din codul civil) (vezi și art. 67 din codul de procedură civilă). În codul civil francez nu se întâlnește, spre deosebire, nicăieri expresiunea persoană morală sau juridică.

Conceptiunea care în genere a dominat sub imperiul codului nostru civil până azi este inspirată din teoria ficțiunii, atribuind numai legii dreptul de a crea persoana juridică. (Cas. S. U., 9 Noembrie 1895, *Dreptul*, 1895, No. 78). (V. Alexandresco: *Droit ancien et moderne de la Roumanie*, 1898). Din acest punct de vedere o persoană juridică de drept privat străină trebuie deasemenea în prealabil recunoscută de Statul român spre a putea fi înțea pe teritoriul lui. Statul, comunele și departamentele străine însă, ca unele ce au o existență de sine stătătoare sunt recunoscute a sta în justiție (exemplul afacerea succesiunii Zappa).

În ceea ce privește societățile civile, afară de cele cari au luat o formă comercială, precum și asociațiunile în participațiune, ele nu sunt recunoscute ca persoane juridice, jurisprudența tribunalelor noastre refuzând până azi a urma pe aceea a tribunalelor franceze în schimbarea pe care a suferit-o în urmă în această privință.

Din contră, s'a recunoscut, ca și în Franța, personalitatea societăților comerciale.

În privința capacității fundațiilor, a „stabilimentelor de utilitate publică” și a persoanelor juridice în genere, ea este supusă unor anume restricțiuni în materie de liberalități (art. 811 și art. 817 c. civ.).

Aceste dispozițiuni de drept comun erau departe de a fi suficiente spre a permite dezvoltarea normală a așezămintelor moștenite din vechiul nostru drept și spre a îngădui, pe de altă parte, desfășurarea tot mai intensă a vieții societății noastre moderne. De aceea, pe măsura nevoilor ivite, Parlamentul român a adus o serie de legi speciale referitoare la diferite categorii de persoane juridice, supunându-le și controlului unor anume instituții de Stat (astfel pentru așezămintele religioase, asociațiunile profesionale, anume asociațiuni de ajutorare, cari îndeplinesc adevărate funcțiuni publice, etc.). O analiză mai amănunțită a lor, ca și a legislațiunii eterogene din teritoriile noi alipite la patria mamă, se află în expunerea de motive a proiectului de lege care vi se propune azi. Multe din instituțiunile cari au luat un avânt nou se dezvoltă astfel azi fără nici un control din partea Statului, care reprezintă interesele superioare ale Națiunii, și fără nici o garanție că bunurile lor se afectează într'adevăr scopului pentru care au fost înființate. Starea nesistematizată și în atâtea privințe haotică a legislațiunilor dela noi în această materie nu mai putea dăinui.

Răspunzând acestei nevoi imperioase, guvernul, prin ministrul de justiție, a întocmit un proiect de lege

inspirat de cele mai înaintate idei cari s'au exprimat și aiurea în această privință, dar cuprinzând totdeodată în economia sa o înțeleaptă adaptare la nevoile actuale ale Statului nostru a cărui reorganizare este în plin curs.

Proiectul de față în afară de aceasta reprezintă un capitol nou în legislațiunea noastră civilă și un prim pas în opera grea de unificare legislativă.

* * *

Proiectul de față consfințește mai întâi în articolul său inițial principiul constant că persoanele juridice de drept public se crează numai prin lege. Acestea sunt: Statul cu subdiviziunile și serviciile sale și instituțiunile publice.

Printre persoanele juridice de drept privat proiectul lasă societățile propriu zise, adică corporațiunile înstituite de particulari într'un scop lucrativ (patrimonial), în sarcina legislațiunii civile și comerciale; societățile civile rămân astfel supuse regimului actual din codul civil, iar societățile comerciale rămân persoane juridice în condițiunile determinate de codul de comerț.

Pentru asociațiuni și pentru fundațiunile create de particulari (de drept privat), proiectul determină din contra un întreg regim sistematic, studiat până în amănunțimile sale în vederea înființării, controlului și disoluțiunii lor. Interesul mare al libertății creării și activității asociațiunilor și fundațiilor cată a fi astfel împăcat cu interesul superior de ordine publică pe care Statul îl reprezintă.

Spre a se da o cât mai mare garanție, proiectul prevede că recunoașterea persoanelor juridice este de atributul puterii judecătorești (tribunalul), care are să aprecieze dacă condițiunile legii sunt îndeplinite și dacă scopul nu lovește în ordinea publică. În contra hotărârii motivate a tribunalului există drept de apel în favoarea celor interesați, a ministerului public sau a autorității administrative respective.

Persoanele juridice existente la punerea în vigoare a legii vor trebui să facă anume declarațiuni de publicitate judiciară.

Persoanele juridice cari au sediul în străinătate vor trebui autorizate prin decret regal pe baza unui jurnal al consiliului de miniștri.

Persoanele juridice astfel constituite au drepturile necesare pentru realizarea scopului și destinațiunii lor. Liberalitățile particulare nu pot fi însă primite decât după ce vor fi autorizate prin decret regal pe baza unui jurnal al consiliului de miniștri.

Exercițiul acestor drepturi există numai dacă persoanele juridice sunt înzestrate cu organele de direcțiune. Acestea din urmă nu reprezintă persoana juridică; activitatea lor este considerată în mod direct ca fiind aceea a însăși persoanei juridice, conform sistemului elvețian.

Statul își rezervă un drept de control asupra activității astfel organizată a persoanelor juridice. Acest control variază în ființa sa după cum Statul subvenționează direct instituțiunea sau nu; în primul caz va avea un agent al său care se va putea opune actelor ilegale sau contrare ordinii publice săvârșite de organele de direcțiune; în cazul când Statul nu sprijină material instituțiunea, agenții săi vor putea cere numai Curții de apel respective destituiră sau

eventual chiar și pedepsirea pe cale penală a persoanelor cari stau ca organe de direcțiune și lucrează ilegal sau contra ordinii publice.

În caz de disolvare, în lipsa unei indicațiuni statutare sau a unei hotărâri legale a adunării generale, bunurile vor trece în patrimoniul unei persoane juridice de drept privat cu scop analog ce se va hotărî de o comisiune specială a persoanelor juridice, compusă din persoane care oferă cea mai înaltă garanție morală.

Proiectul prevede o serie de articole cu caracter supletiv pentru cazul când statutele nu ar fi destul de complete.

Asociațiunile și fundațiunile se vor putea desființa prin judecată atunci când scopul sau acțiunea lor a devenit ilicită, contrară ordinii publice sau bunelor moravuri sau când se urmărește cu mijloace ilicite. Celor străini li se poate retrage oricând autorizațiunea.

Numai în cazurile urgente, apreciate de comisiunea superioară a persoanelor juridice, consiliul de miniștri, cu avizul conform al acestei comisiuni, poate suspenda și chiar dizolva o persoană juridică.

Fundațiunile snt supuse controlului autorității competente. În caz când scopul lor nu se mai poate atinge în mod potrivit, patrimoniul poate fi trecut unei alte fundațiuni cu scop similar.

Curtea de apel va putea, în urma cererii ce i se va face, să modifice organizarea inițială și chiar scopul unei fundațiuni, adaptând-o împrejurărilor, cu citarea fondatorului sau a erediilor lui.

În fine, persoanele juridice de drept privat se vor putea constitui în uniuni, federațiuni sau grupări, cari să se bucure de personalitate adresându-se Curții de apel respective; aceasta apreciază, din punctul de vedere al realizării scopului general urmărit, necesitatea uniunii sau federalizării.

Una din ultimele dispozițiuni ale proiectului (art. 105) determină cari din dispozițiunile legii sunt de ordine publică, în sensul că dela ele nu se va putea deroga prin nici o convențiune și că dintre toate dispozițiunile din legile anterioare, cari se aplică încă persoanelor juridice de drept privat existente la data promulgării acestei legi (art. 2), nu vor putea rămânea în ființă decât numai cele cari nu vor fi contrarii dispozițiunilor declarate de ordine publică în legea de față.

* * *

Cu această economie generală, legea cea nouă pentru instituirea unui regim al persoanelor juridice reprezintă astfel un pas spre sistematizarea și unificarea legislațiunii noastre în cadrul nevoilor generale ale Statului nostru. El instituie în locul regimului concesiunii un regim de reglementare legală pe baza principiilor democratice de libertate cari inspiră întreaga știință juridică din timpurile din urmă.

Mircea Djuvara

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Secția I

COMPLECTUL ARDELEAN

Audiența de la 19 Noembrie 1923

Președintele D-lui Dr. C. Chișăliță, consilier

IMPREVIZIUNE. — CONVENȚIUNI. — EXECUTARE CONFORM LEGII ȘI ÎNVOELII PĂRȚILOR. — SCHIMBAREA CIRCUMSTANȚELOR ECONOMICE. — ECHITATE. — CLAUSULA «REBUS SIC STANTIBUS». — PREZUMAREA FI NUMAI ÎN FACTELE DE CONTRAHENDO.

Orice contract, trebuind să se execute conform legii sau învoelii părților, nu este îngăduit ca dânsese să se sustragă obligațiunilor conșimțite sub motiv de schimbare a condițiunilor economice.

O singură excepțiune se face la această regulă și anume în cazul când convențiunea conține un *pactum de contrahendo*, căci în această ipoteză există prezumțiunea că părțile au convenit sub clausula *rebus sic stantibus*.

Prin urmare, este casabilă hotărârea instanței de fond, care nesocotește aceste norme, sub motive de echitate.

No. 1231. — Casată, în urma recursului făcut de Theodor Florea al Floarei, sentința No. 1922 C. I 194 21 a Curții de Apel din Oradea Mare, dată în proces cu Gavril Dejeu.

S'a ascultat raportul făcut de D-I Dr. N. Vecerde, consilier; pe D-nii avocați Dr. L. Oancea pentru recurent și Dr. N. Zigre pentru intimat.

Curtea deliberând,

Considerând că reclamantul se plânge în cererea lui de reviziune că Curtea de Apel a violat normele de drept material și formal întâi prin desconsiderarea faptului decizător conform căruia termenul de 1¹/₂ an n'a fost o condiție rezolatorie a învoelii din 1913 și în deosebi că intimatul a făcut și în 1912 declarație categorică, că el este gata să-i restituie reclamantului imobilele litigioase fără să mai fi pretins altă contravaloare decât prețul, cu care le-a cumpărat el în 1913, plus accesoriile aceleia; în al doilea rând prin faptul că, în loc să fi tras concluziunile juridice, care se impuneau, din învoiala dela 4 Iulie 1913, Curtea de apel a respins acțiunea pe motive economice neprevăzute (a aplicat teoria impreviziunii).

Curtea află, că aceste plângeri ale reclamantului sunt întemeiate, conform stării faptice stabilită de către Curtea de Apel.

Orice contract trebuie să se îndeplinească, conform normelor de drept, la timpul, în locul și modul stabilit de părți. Nici una dintre părțile contractante n'are dreptul de a se retrage de la îndeplinirea contractului, afară de cazurile prevăzute expres prin lege sau prin convenția părților.

Excepțiune dela regula aceasta există numai în cazul când s'a făcut o convențiune în vederea unei contractări viitoare (*pactum de contrahendo*), căci în asemenea cazuri există prezumțiunea că clauza „*rebus sic stantibus*“ a fost subînțeleasă.

Afară de acest caz, o schimbare a circumstanțelor convențiunii nu poate avea influență asupra îndeplinirii ei.

Considerentele de echitate pe care se bazează sentința Curții de apel nu pot fi, așa dar, decisive pentru judecarea procesului de față, cât timp nu va fi reglementată teoria impreviziunii printr-o lege specială.

Curtea de apel a relevat însă în motivarea sentinței sale, că părțile au convenit ulterior că anume parcele din imobilul cumpărat la licitație de către intimat vor rămâne definitiv în proprietatea intimatului și a stabilit că „înțelegerea aceasta s'a referit la întravilanul cu No. de ordine 1—3”.

Din stabilirea aceasta nu este însă lămurit care

parcele au să rămână definitiv intimatului, cu atât mai mult că oin depozitiunile maritorilor reese că intravilanul cu casa, se afla deja în posesiunea și folosința recurentului, pe când „pământurile de afară” le folosește intimatul.

Afară de aceasta trebuie de avut în considerare că reclamantul a declarat, conform procesului-verbal din 6 Martie 1923, că este gata de a da intimatului pentru imobil contra valoarea din 1918 și a cerut evaluarea imobilului.

Pentru judecarea procesului este deci indispensabil de a stabili exat : 1) condițiunile convențiunei intervenite ulterior între părți referitor la predarea imobilului, în deosebi ; 2) dacă intimatul avea să primească acele parcele peste prețul de răscumparare pentru întregul imobil ; 3) care parcele indicate cu numărul lor topografic ar avea să rămână conform convențiunei intimatului, cu care preț au fost evaluate pentru licitația dela 4 Iulie 1913 și ce valoare au avut parcelele amintite precum și întregul imobil în anul 1918.

Pentru aceste motive, casează...

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

Secția II

Audiența de la 22 August 1923

Președenția D-lui Gr. Conduratu, consilier

Soc. Forestieră «Cheia Buzăului» cu D. S. Macovei

EXECUȚIUNE SILITĂ. — ACȚIUNE ÎN ANULAREA ACTULUI PE BAZA CĂRUIA SE CERE URMĂRIREA. — DEZISTARE. — ART. 406 ȘI URM. C. PROC. CIVILĂ.

Executarea unui act presupunând implicit existența și validitatea lui, urmează că este inadmisibil ca în acelaș timp o parte să susție înaintea justiției nulitatea actului, iar pe de altă parte să continue o executare silită pe baza aceluiaș act.

Prin urmare, introducerea unei acțiuni în anularea unui act, posterior urmăririi silită exercitată pe baza aceluiaș act, constituie implicit o dezistare dela executare.

No. 265. — Admis apelul făcut de Forestiera «Cheia Buzăului» în contra sentinței civile cu No. 241/923 a Trib. Buzău S. I în proces cu D. S. Macovei.

S'au ascultat d-nii avocați Filip Chefner pentru societatea apelantă și Justin Stănescu și Ceaușoglu pentru intimat.

Curtea,

Asupra apelului făcut de Societatea Forestieră „Cheia Buzăului” societate în nume colectiv pentru comerțul și industria lemnului M. Passalacqua, Șt. Rădulescu, D. Tomovici & Comp. în contra sentinței civile cu No. 241 din 26 Iunie 1923 a Tribunalului Buzău Secțiunea I.

Având în vedere că, prin această sentință s'a respins ca nefundată contestațiunea făcută de Societatea apelantă în contra executării actului de vânzare autentificat de Trib. Buzău S. I. la No. 1133/921 și investit cu formula executorie la No. 66/923.

Având în vedere concluziunile orale și scrise ale părților și actele din dosar.

Având în vedere incidentul ridicat de apelanta Societate prin care cere a se constata că intimatul D.

S. Macovei creditor urmăritor s'a dezistat dela urmărire.

Având în vedere că intimatul D. S. Macovei a cerut la 5 Aprilie 1923 prin petițiunea înreg. la No. 10835 la Trib. Buzău S. I. să execute prin corpul portăreilor respectivi actul de vânzare—cumpărare autentificat de acelaș Tribunal la No. 1133/921 și investit cu formula executorie la No. 66/923.

Că, Tribunalul admitând cererea s'a pornit urmărire silită de către portăreii respectivi, făcându-se comandamentul cu No. 4947 din 17 Aprilie 1923 iar debitoarea urmărită Forestiera „Cheia Buzăului” a atacat această urmărire prin contestația făcută prin petițiunea înregistrată la No. 15657 din 15 Maiu 1923.

Având în vedere că posterior acestor fapte și anume la 19 Iunie 1923, creditorul D. S. Macovei intențează la Tribunalul Ilfov S. II acțiunea prin care cere să se constate și să se declare nulitatea de drept a aceluiaș contract de vânzare-cumpărare autentificat de Tribunalul Buzău S. I la No. 1133 din 1921.

Având în vedere că executarea actului presupune implicit existența și validitatea lui, iar acțiunea intimatului D. S. Macovei, tirzând la anularea actului, este cu totul contrarie acestei idei de oarece un act nu poate să fie executat.

Având în vedere că este inadmisibil ca în acelaș timp pe deoparte intimatul D. S. Macovei să susțină înaintea Justiției nulitatea actului de vânzare; iar pe de altă parte să continue executarea în baza aceluiaș act și să încaseze pe cale de urmărire silită prețul stipulat într'ânsul.

Având în vedere că acțiunea în anulare fiind posteroară urmăririi silită ea constituie implicit o desistare dela executare.

Având în vedere pe lângă acestea, că intimatul D. S. Macovei, fiind întrebat la interogator înaintea primei instanțe, dacă înțelege să susțină cererea de anulare a actului, ori menținerea și executarea lui, intimatul a răspuns că optează pentru acțiunea în anulare.

Că deci, dezistarea fiind vădită, incidentul ridicat de apelantă cată a se admite și în consecință și apelul său.

Văzând și cererea de cheltueli de judecată pe care Curtea aprecînd, le fixează la suma de 500 lei și la care urmează a fi obligat intimatul

Pentru aceste motive, admite apelul.

Semnați : Gr. Conduratu, Gr. Pherekyde, Aurel Lerescu

Judecătoria Ocol Rural Ocnele Mari (Vâlcea).

Carte de judecată civilă No. 823

Audiența de la 1 Septembrie 1923

Neagoe Roșca cu C. Tăpuși și D. Diaconescu

ASOCIAȚIUNI ÎN PARTICIPAȚIUNE. — CONSTITUIRE. — ACT SCRIS. — ART. 256 C. COM.

Actul scris prevăzut de art. 256 cod. com. nu este cerut ca o formalitate specială destinată să dea naștere unei asociațiuni în participație, ci se cere numai ad probationem, așa că

asociațiunile în participațiune nu sunt supuse la nici o condițiune solemnă de formă, deci existența acestor societăți, în lipsă de act scris, se poate proba numai prin mărturisirea părților.

Judecata,

Având în vedere, că locuitorul N. Roșca din comuna Rășinari, Jud. Sibiu, cheamă în judecată pe locuitorii D. Țepuși și C. Diaconescu ambii din comuna Băile Govora, Județul Vâlcea, spre a fi judecați și condamnați să plătească în mod solidar suma de lei 15.000 din care 11.000 lei au fost puși la dispozițiunea părților cu ocaziunea unui contract de asociațiune încheiat cu scopul de a vinde în timpul sezonului de vară 1922 pe piața stațiunii balneare Băile Govora carne de vite tăiate și lei 4000 partea din beneficiu rezultat din această asociațiune.

Având în vedere, că părții se opun la pretențiunile reclamantului susținând inadmisibilitatea în drept a asociațiunilor în participare fără act scris pe care reclamantul nu-l are și că asociațiunea nu a avut nici un beneficiu din culpa reclamantului, căci el a trecut în Transilvania vitele cumpărate cu bani asociațiunii.

Considerând că, în drept, legea este departe de a decreta nulitatea sau inexistența juridică a asociațiunii în participațiune atunci când nu este constatată prin act scris, din potrivă o admite în mod expres în art. 256 c. com. unde se arată în mod clar, că asociațiunile în participare sunt scutite de formalitățile stabilite pentru societăți dar ele trebuie să fie probate prin act scris.

Considerând, că cuprinsul acestui articol imprimă asociațiunilor în participare caracterul unor subiecte de drept, cari împlinesc condițiunile cerute de lege chiar atunci când nu sunt constatate prin act scris și nici nu ar putea fi altfel pentru că din împrejurarea, că nu s'a redactat un act scris nu se poate nimici un contract social creat cu consimțământul valid al celor interesați, executat prin aportul cotelor sociale și în jurul cărora se poate țese o rețea foarte deasă de interese multiple cu un caracter important și cari în împrejurări urgente nu ar putea fi duse la un bun sfârșit dacă legiuitorul ar obliga pe asociați la împlinirea unor anumite norme solemne edictate de lege pentru societățile comerciale.

Considerând că într'adevăr în drept printre normele aplicabile asociațiunilor în participare prevăzute de art. 256 c. com. este și actul scris, aceasta normă însă nu este de conceput ca o entitate specială destinată să dea naștere asociațiunilor și se cere numai ad probationem, de oarece altfel nu ar avea sens art. 255 cod. com., care proclamă principiul că convențiunea părților este legea asociațiunilor în participare și ca atare implicit admite neopozabilitatea făcută de terți a defectului de formă cu care asociațiunea înfăptător ar putea lua naștere; deci fără nici o îndoială rezultă, că asociațiunea în participare nu este supusă la nici o condițiune solemnă de formă, ca atare ea se poate proba prin mărturisirea părților.

Având în vedere că în speță din interogatorul luat părților se constată, că între ei și reclamant a avut loc o convențiune verbală de a cumpăra vite, a le tăia și vinde pe piața comunei Băile Govora, deci o

asociațiune în participare valabilă, că această situațiune îndreptățește pe reclamant să ceară ulterior să se împartă între coasociați beneficiul curat pe care l'a realizat asociațiunea, dar pentru ca această cerere să fie validă trebuie să fie sprijinită pe probe din care să reeasă existența acestui beneficiu real născut din această asociațiune încheiată.

Având în vedere, că din actele dela dosar și anume din certificatul liberat de primăria comunei Băile Govora cum și din depunerile martorilor audiați se constată, că această asociațiune a produs suma de 38720 lei, beneficiu net rezutat din vinderea a 6680 kgr. carne fiind considerat prețul de vânzare cel mai mic de 7 lei chilogramul și scoțându-se suma de 14600 costul vitelor, chirie și suma de lei 4440 primită anterior de reclamant, beneficiu ce urmează a se împăți conform principiilor stabilite de lege, în părți egale, între coasociați.

Având în vedere, că părții în cuvântul lor de apărare au spus, că reclamantii au trecut în Transilvania vitele cumpărate cu banii asociații și că pe piața comunei Băile Govora nu s'a putut vinde toată carnea tăiată fiindcă o parte a căpătat miros urât din cauza căldurii, ceea ce a indicat în mod precis o lepădare dela sine.

Având în vedere că este adevărat, că se poate întâmpla, ca uneori obiectul unei ocupațiuni să fie lovit de o nenorocire printr'o circumstanță inerentă timpului, dar pentru ca această întâmplare atunci, când se invoacă în instanță, ca mijloc de apărare, să poată căpata un sfârșit cu autoritatea și puterea de crezământ ce se dă înaintea justiției unui lucru cu adevărat judecat, trebuie să fie adevărată prin mijloacele arătate de lege.

Având în vedere că din dosar se constată, că pârâțul în ziua de 12 Iunie a. c. atunci când a susținut, că o parte din carnea tăiată a fost asvârlită fiindcă a căpătat miros urât din cauza căldurii, a cerut proba cu martori să dovedească aceasta și Judecata statuând asupra acestei cereri a admis-o, totuși din depozițiunile martorilor nu rezultă temeinicia susținerii făcute de reclamant, fiindcă toți acești martori propuși arată în depozițiunile lor generalități, cari nu sunt concludente în cauză; că de asemenea se constată că mai înainte pârâții susținând, că reclamantul a trecut în Transilvania vitele cumpărate cu banii asociațiunii li s'a admis să dovedească această susținere cu martori și totuși pârâții nu i-au notificat judecății prin listă în termenul arătat de lege.

Având în vedere că din moment ce prin aceste două cereri pe care pârâții erau în măsură să le invoace cu ocaziunea judecării fondului acestui proces, ca mijloace de apărare, să tindă la dovedirea existenței unor fapte relative la cauză, este exclusă starea de pagubă a coasociațiilor, prin urmare rămâne în ființă starea factică de câștig dovedită de reclamant.

Considerând că astfel fiind, acțiunea reclamantului este întemeiată și ca atare urmează a fi admisă.

Pentru aceste motive, admite.....

Judecător-Președinte

Const. Alexandrescu.